

In de Tweede Fase HAVO

Een informatiegids voor leerlingen in de Tweede Fase.
Augustus 2020

Beste leerlingen,

Jullie starten dit schooljaar in de Tweede Fase. Een kenmerk van de Tweede Fase is zelfstandigheid. Jullie krijgen in de loop van je opleiding een steeds grotere verantwoordelijkheid voor het eigen leren.

Dat betekent dat de vraag: “Wat heb *jij* gedaan om het te begrijpen?” of “Wat zou *jij* kunnen doen om je werk wel op tijd in orde te krijgen?” steeds vaker aan je gesteld zal worden. Het initiatief om te leren komt steeds meer bij jullie te liggen. Je moet een vwo diploma *willen* halen en daar ook voor *gaan*. De aanpak van de Tweede Fase vraagt van de meeste van jullie een andere kijk op naar school gaan. Niet wachten tot de leraar zegt wat je voor de volgende dag moet doen, maar zelf actief zijn in het plannen van je werk.

Wij realiseren ons dat die veranderingen niet tot stand gebracht kunnen worden door alleen maar over te gaan van het derde naar het vierde leerjaar. Het zal een verandering onder begeleiding moeten zijn. Daarom hebben we in de onderbouw bij sommige vakken ook met studiewijzers en planningen gewerkt, om jullie te laten ervaren wat er anders zal zijn in de Tweede Fase. Ook in de begeleiding tijdens de profielkeuze is er informatie over de Tweede Fase aan de orde geweest. Maar de overgang naar de Tweede Fase blijft in de praktijk een grote stap.

Zo krijgen jullie te maken met een heleboel nieuwe termen, begrippen en vooral veel nieuwe afspraken. Om snel thuis te zijn in deze nieuwe termen en afspraken hebben we deze op een rij gezet in dit informatieboekje “In de Tweede Fase”.

Het doorlezen van dit boekje is voor iedereen die op een of andere manier iets te maken heeft met de Tweede Fase op Het Heerenlanden van belang. De ervaring in de Tweede Fase heeft ons geleerd, dat het erg belangrijk is dat we ons goed houden aan de gemaakte afspraken, want dan alleen kan het schooljaar met succes worden afgesloten.

In de Tweede Fase wordt er dus een actieve houding van je verwacht. Het initiatief zal in veel gevallen bij jullie neergelegd worden. Dit is aan de ene kant een hele opgave, maar aan de andere kant een geweldige kans om het onderwijs op Het Heerenlanden zo vorm te geven dat jullie goed voorbereid zijn op een toekomst waarin *een leven lang leren* een belangrijke rol speelt.

Namens de docenten wens ik jullie veel succes in de Tweede Fase.

Mevr. A. Ottingh MEd.
Teamleider Havo

Begeleiding

De Tweede Fase vraagt een grotere zelfstandigheid van jullie dan je de afgelopen jaren gewend bent. Leerlingen zijn niet allemaal even zelfstandig. Daarom is een goede begeleiding noodzakelijk.

Op het rooster staat op dinsdagmiddag het 'mentoruur' gepland. Tijdens dat uur is er gelegenheid voor het bespreken van studieaangelegenheden in de mentorgroep, maar ook voor de individuele mentorgesprekken. Een aantal van die uren zal gebruikt worden voor LOB (zie LOB).

Beoordelen

De toetsen, verslagen, werkstukken, praktische opdrachten, handelingsdelen en alle andere opdrachten die in de loop van het jaar gemaakt worden, moeten door de leraar beoordeeld worden. In veel gevallen zal dat met een cijfer gebeuren. In de Tweede Fase moeten de handelingsdelen *voldoende* afgerond worden om bevorderd te kunnen worden.

Combicijfer

In de vernieuwde Tweede Fase bestaat het zgn. combinatiecijfer. Dit cijfer is het rekenkundig gemiddelde van de 'kleinere vakken/onderdelen' die met een cijfer op de cijferlijst staan. Het combinatiecijfer wordt op de cijferlijst vermeld en telt mee in de slaag/zak regeling. Op de havo bestaat het combicijfer uit ma, ckv, gl en het profielwerkstuk. Het combicijfer is uitermate geschikt om compensatiepunten te scoren op je uiteindelijke cijferlijst. Zorg ervoor dat je minimaal een 7 staat.

Contacturen

Op het lesrooster staat voor elk vak het aantal contacturen aangegeven. Dat zijn uren waarbij een groep leerlingen gekoppeld is aan een vakdocent. Tijdens deze contacturen zullen leeractiviteiten aan de orde komen onder leiding van de leraar. Dit kan zijn een klassikale uitleg, zelfstandig werken (alleen of in groepen), of een combinatie hiervan. Naast deze contacturen moet je zelfstandig tijd besteden (huiswerk) om aan de studielast te komen die voor elke vak gereserveerd is.

Decanaat

De mentor heeft als taak jullie voor te bereiden op de keuze van je vervolgopleiding. Soms is dit een moeizaam proces, omdat niet iedereen precies weet wat hij/ zij wil, maar vooral ook kan. De eindverantwoordelijkheid voor dit proces ligt bij de decaan. Een deel van de begeleidingstaak is overgebracht naar de mentor, die aandacht zal besteden aan LOB tijdens de mentoruren.

Het bezoeken van open dagen van opleidingen en andere buitenschoolse activiteiten wordt gecoördineerd door de decaan van je afdeling. Verlof moet je dan ook bij de decaan aanvragen.

Deadlines

Het maken van verslagen, praktische opdrachten, handelingsdelen en werkstukken die ingeleverd moeten worden, komt in de Tweede Fase veel voor. De genoemde werkzaamheden krijgen altijd een inleverdatum mee. Deze inleverdata (deadlines) zijn keiharde data. Met het overschrijden van de inleverdatum verspeel je onnodig een herkansing. Op tijd beginnen en je werkzaamheden goed plannen kan veel ellende voorkomen! In bepaalde gevallen kun je verplicht worden na lestijd de

handelingsdelen op school af te ronden. De deadlines van SE-onderdelen kun je vinden in je PTA.

Dossier

In de Tweede Fase kennen we dossiers. Daaronder verstaan we materiaalverzamelingen. Dit kan bij verschillende vakken aan de orde komen. Zo kennen we een leesdossier, waarin je bijvoorbeeld het materiaal met betrekking tot het literatuurexamen verzamelt. LOB kent een verzameling materiaal met betrekking tot de oriëntatie op je toekomstige opleiding of beroep. Hiervoor gebruik je dedecaan.net. Voor het zorgvuldig bijhouden van je dossiers/portfolio ben je zelf verantwoordelijk. Gebruik daarvoor Office 365, maar zorg altijd voor een backup, zoals een usb. Naar aanleiding van jouw dossier vindt er bij bepaalde vakken een gesprek plaats, en het dossier wordt betrokken bij de beoordeling. Het is van groot belang de verschillende dossiers tot na het eindexamen zorgvuldig te bewaren.

Examendossier

In het eerste jaar van de Tweede Fase worden er al toetsen gemaakt die meetellen voor het eindexamen. De resultaten van die toetsen worden verzameld in het examendossier. Zo is het examendossier dus een verzameling gegevens die van belang zijn bij het vaststellen van het resultaat van het schoolexamen in het eindexamenjaar.

Gemeenschappelijk deel

Het gemeenschappelijk deel van het studieprogramma van havo en vwo bevat die vakken met de daarbij behorende studielast, die voor alle leerlingen verplicht zijn.

Handelingsdeel

Handelingsdelen zijn onderdelen van een vak die door de leerling voldoende of goed moeten worden afgerond om in het bezit te komen van het diploma. In het PTA is de deadline (uiterste inleverdatum) van elke handelingsdeel opgenomen. Kenmerk van de deadline is een **tijdig** en voldoende afgerond handelingsdeel. Het voortraject wordt door de docent vastgesteld. Daarin wordt een controlemoment opgenomen waarna eventuele verbeteringen nog mogelijk zijn. Maak dus goed gebruik van deze controle momenten. Is het handelingsdeel op de datum van de deadline n.l. niet aanwezig of onvoldoende, dan wordt automatisch de herkansing van de periode ingezet om het handelingsdeel alsnog te verbeteren. Hiermee vervalt de herkansingsmogelijkheid van de betrokken toetsperiode. Voor de overgang dienen alle handelingsdelen naar behoren te zijn afgerond. **Let op!** Bij een onvoldoende beoordeling van een handelingsdeel ben je dus niet bevorderbaar naar een volgend leerjaar. Zit je al in havo 5 kan je niet deelnemen aan het CE! Alle handelingsdelen moeten dus minstens met een V beoordeelt zijn!

Herkansingen

In de Tweede Fase heb je het recht om een beperkt aantal toetsen te herkansen. Na een proefwerkweek mag je één SE-toets, naar keuze herkansen. Voor deelname aan een herkansing heb je meestal een **inspanningsverplichting** voor dat vak. Wat dat is bepaalt de docent.

Leerlingen in H4 mogen aan het eind van het schooljaar nog één extra SE-toets herkansen (z.g.n. jaarherkansing). Leerlingen in H5 mogen na periode 3 nog één

extra SE-toets herkansen. **Al eerder herkanste toetsen mogen niet opnieuw herkanst worden.**

Ingehaalde toetsen kunnen niet herkanst worden in diezelfde periode. De jaarherkansing kan echter wel ingezet worden om een ingehaalde toets te herkansen. Zie voorwaarden hierboven. Een herkansing moet je ongeveer twee weken na de proefwerkweek opgeven. Je krijgt hierover een bericht via SOM. In het overzicht van de belangrijke data in je PTA kun je zien wanneer de herkansingen zijn. In verband met Corona krijgen de leerlingen uit 5H in 2020-2021 (halverwege periode 2) een extra jaarherkansing over 2019-2020.

Hulpmiddelen

Bij verschillende toetsen is het gebruik van hulpmiddelen, zoals woordenboeken, binas, grafische rekenmachine etc. toegestaan. In het PTA staat, per toets, vermeld van welke hulpmiddelen je gebruik mag maken. Op geen enkele manier mag aan deze hulpmiddelen informatie toegevoegd worden. Blijkt bij controle dat dit wel is gebeurd, dan treedt artikel 1.4.1 van het examenreglement in werking. Controleer dus zelf alles goed voordat je de examen-/toets ruimte binnen gaat.

Inhaaltoetsen

Leerlingen die door ziekte of om een andere geldige reden niet aan een reguliere toets kunnen deelnemen, moeten deze zo spoedig mogelijk, na toestemming van de teamleider, in overleg met de docent inhalen. Deze regeling geldt alleen indien de afmelding voor het proefwerk tijdig heeft plaats gevonden. Uiterlijk 08.30 uur op de dag van de toets d.m.v. afmelding via de receptie onder vermelding dat het een SE-toets betreft én een tijdige afmelding bij de teamleider. De melding bij de teamleider kan via de mail plaats vinden. Daarnaast moet de leerling op de eerste dag dat hij/zij weer op school is een schriftelijke bevestiging bij de teamleider inleveren. Ingehaalde toetsen kunnen niet herkanst worden in dezelfde periode.

Internet gebruik

Internet is een informatiebron die veel gebruikt wordt in de Tweede Fase. Met zonder meer 'knippen en plakken' uit deze informatiebron maak je natuurlijk geen werkstukken en praktische opdrachten. Bij dit soort opdrachten gaat het immers om je eigen onderzoek/mening. Er is een groot verschil tussen 'gebruik maken van' en 'kopiëren'. Neem dus nooit zonder bronvermelding of zonder gebruik te maken van aanhalingstekens teksten over uit artikelen of door anderen geschreven werkstukken. Zelfs als de gekopieerde passage maar een relatief klein deel uitmaakt van je werkstuk, is er sprake van plagiaat en dus fraude. Plagiaat wordt niet geaccepteerd en bestraft.

Logboek

Bij de beoordeling van praktische opdrachten wordt niet alleen gekeken naar de inhoud, maar moet het "proces", de wijze waarop de praktische opdracht tot stand is gekomen, ook beoordeeld worden.

Een manier om dit te doen is het logboek. Hierbij gaat het om een korte verslaglegging van de uitgevoerde activiteiten die betrokken worden bij de beoordeling. Het logboek speelt ook een belangrijke rol bij de beoordeling van het profielwerkstuk.

LOB

LOB staat voor; loopbaanoriëntatie en -begeleiding. De activiteiten die onder LOB vallen, moeten ertoe leiden dat je een goed beeld krijgt van jouw capaciteiten en mogelijkheden voor je toekomst. Je mentor zal je in dit proces begeleiden en het onderwerp komt regelmatig aan de orde tijdens de mentorgesprekken. Alle activiteiten en werkzaamheden die je voor LOB doet komen in je toekomstdossier, evenals de verslagen van je bezoeken aan open dagen. Je gebruikt hiervoor dedecaan.net.

Mediatheek

In de mediatheek kun je terecht voor informatie en zelfstandig werken. Tijdens tussenuren en na schooltijd mag je gebruik maken van de faciliteiten van de mediatheek. De regels in mediatheek zijn bekend en duidelijk aangegeven.

Mentoraat

Elke leerling heeft een eigen mentor, die hem gedurende het jaar begeleidt. De mentor is voor jou en je ouders/verzorgers het eerste aanspreekpunt in de school. De mentor begeleidt ongeveer vijftien leerlingen. (Zie ook Begeleiding)

Perioden

Het jaar is verdeeld in vier perioden.

Plusdocument

Alle leerlingen die de school aan het einde van het examenjaar verlaten (met of zonder diploma) krijgen een plusdocument mee. Dit plusdocument is een overzicht van alle extra activiteiten waaraan zij, onder verantwoordelijkheid van de school, hebben deelgenomen. Het geeft inzicht in de interesses van de leerling en welke extra inspanningen er gepleegd zijn. Te denken valt aan leerlingenmentoraat of aanvullende modules zoals Vecon of talencertificaten.

Plagiaat

Een belangrijk doel van het schrijven van werkstukken is het zelf leren een goed onderbouwde redenering of analyse te formuleren. Daarbij kun je gebruik maken van internet, artikelen of boeken. Je pleegt plagiaat als je uit deze bronnen letterlijk passages overneemt zonder bronvermelding of het gebruik van aanhalingstekens. Dit is vanzelfsprekend niet toegestaan. Docenten beschikken over middelen om plagiaat elektronisch op te sporen. Zie ook Internet gebruik.

Praktische Opdracht

Een praktische opdracht of werkstuk is een term die in de tweede fase wordt gebruikt voor een klein onderzoek of een ontwerp-opdracht als toets. Van dat onderzoekje moeten de leerlingen veelal een verslag schrijven en dit presenteren. De presentatie kan gebeuren door een schriftelijk verslag, maar ook door een posterpresentatie, een presentatie in de klas of bijv. een website te maken. De praktische opdracht maakt voor veel vakken deel uit van het schoolexamen en wordt vaak gezien als opstap naar het profielwerkstuk.

Proefwerkweken

In H-4 zijn er twee proefwerkweken, aan het einde van periode 2 en 4. In H-5 zijn er drie proefwerkweken, aan het einde van periode 1, 2 en 3. De SE-toetsen uit de proefwerkweken kunnen herkanst worden, dit in tegenstelling tot SE-toetsen die buiten de proefwerkweken worden afgenomen.

Profieldeel

Naast het gemeenschappelijke deel, dat voor iedereen hetzelfde is, heb je een profiel gekozen. De profielen zijn: Cultuur en Maatschappij, Economie en Maatschappij, Natuur en Techniek en Natuur en Gezondheid. De profielen bepalen voor een belangrijk deel je keus voor een vervolgopleiding.

Profielwerkstuk

In H-4 starten we de werkzaamheden voor het profielwerkstuk. Dit is een werkstuk waarbij tenminste één groot examenvak is betrokken. In de vrije ruimte hebben we daar 80 studielasturen per persoon voor gereserveerd. Het profielwerkstuk **moet** in twee- of drietallen gemaakt worden. Het profielwerkstuk zal door jullie zelfstandig opgezet en uitgevoerd moeten worden. Een docent die lesgeeft in het vak zal je daarbij begeleiden. Hij/zij beoordeelt het resultaat niet alleen op de inhoud, maar ook de manier waarop het profielwerkstuk tot stand is gekomen. De samenwerking is onderdeel van de beoordeling. In verband met Corona is het tijdpad aangepast en vervalt in 2020-2021 de presentatieavond. Alle huidige 5H leerlingen hebben voor de vakantie een aangepast pws-boekje met het aangepaste tijdpad ontvangen.

PTA

PTA staat voor het programma van toetsing en afsluiting. Voor 1 oktober krijg je een PTA.

Daarin staat het volgende vermeld:

- welke vakken toetsen geven die meetellen voor het schoolexamen
- op welke wijze een toets gegeven wordt.
- het gewicht waarmee de toets meetelt voor het schoolexamen
- het gewicht waarmee de toets meetelt voor de overgang
- of de toets herkansbaar is
- een korte beschrijving van de handelingsdelen/praktische opdracht en de inleverdatum

Rapportage

We werken met een voortschrijdend gemiddelde. Gedurende het jaar krijg je V-toetsen, SE-toetsen, handelingsdelen en praktische opdrachten. Je kunt je cijfers altijd inzien via SomToday. Je krijgt twee keer per jaar een rapportage mee naar huis.

In de rapportage staan:

1. De resultaten van de behaalde toetsen/opdrachten.
2. Het voortschrijdend gemiddelde, dat betekent het gemiddelde van alle behaalde resultaten van het schooljaar tot dan toe.
3. De SE-resultaten die worden meegewogen bij het bepalen van het gemiddelde.

Slaag / zak regeling en bevorderingsnorm

De overheid heeft de onderstaande slaag / zak regeling vastgesteld.

Een leerling is geslaagd als:

- Het rekenkundig gemiddelde van de bij het centrale examen behaalde cijfers tenminste 5,5 is.
- LO is beoordeeld met 'voldoende' of 'goed'.
- Er maximaal één vijf als eindcijfer is behaald voor de kernvakken Nederlands, Engels, wiskunde.

- Je eindcijfers moeten voldoen aan de volgende eisen:
 - alle eindcijfers 6 of hoger zijn; of
 - er 1x5 is behaald en voor de overige vakken een 6 of hoger; of
 - er 1x4 of 2x5 of 1x5 en 1x4 is behaald en voor de overige vakken een 6 of hoger, waarbij het gemiddelde onafgerond tenminste 6.0 is.
 - geen eindcijfer is 3 of lager.

- Combinatiecijfer: Cijfers voor ma, ckv, gl en profielwerkstuk maken deel uit van het combinatiecijfer. Je mag ook in het combinatiecijfer geen 3 of lager hebben.
D.w.z: als één van de onderdelen van het combinatiecijfer een drie of lager is, dan ben je niet geslaagd. Zelfs niet als het gemiddelde (het combinatiecijfer) een zes of hoger is.

De bevorderingsnorm is hiervan afgeleid en wordt elk jaar bekend gemaakt.

SOM

Dit is ons leerlingvolgsysteem. Je kunt hier o.a. je cijfers en huiswerk vinden.

Sommige vakken zetten er ook studiewijzers en opdrachten op en soms moet je opdrachten via SOM inleveren. Veel van de communicatie tussen leraren, roostermaker, etc. en de leerlingen gebeurt via SOM. Dus let goed op de berichten die je hier ontvangt. Controleer dus regelmatig of er iets nieuws op staat. Verder is het ook gewoon een handig communicatiemiddel tussen jou en de docent.

Studielast

In de tweede fase wordt alles omgerekend naar de hoeveelheid tijd die een *gemiddelde* leerling nodig heeft om het werk te kunnen doen.

De studielast van een leerling in de tweede fase bedraagt 1600 uur per jaar. Als we uitgaan van 40 schoolweken, inclusief toetsweken, werkweken, etc., betekent dat een gemiddelde werkweek van 40 uur.

Studiewijzer

De tweede fase vraagt van jullie een actieve en zelfstandige houding. Dat betekent dat je goed moet weten wat je voor de verschillende vakken moet doen om je werkzaamheden te kunnen plannen. Sommige docenten zetten de studiewijzer op in SOM of gebruiken Office 365 (Teams) hiervoor. Meestal krijg je per periode een studiewijzer, zodat het programma duidelijk is en het mogelijk is je werk goed te verdelen over de weken. Zo kun je voorkomen dat het werk je vlak voor de toetsweek boven het hoofd groeit. Natuurlijk zullen de leraren en je mentor je daarin begeleiden.

Studieplekken eerste verdieping: zijn tijdens de Corona periode helaas niet in gebruik.

Toekomstdossier

Bij LOB werk je aan de keuzes die je moet maken voor je toekomst. Daarbij kun je denken aan de keuze van je vervolgopleiding of beroep. Daarvoor worden in de mentorlessen activiteiten uitgevoerd, maar je zult je ook moeten oriënteren op je vervolgopleiding door bijvoorbeeld het bezoeken van open dagen. Al die activiteiten moeten verzameld worden in je toekomstdossier in Dedecaan.net.

Het toekomstdossier moet “naar behoren” afgerond zijn voordat je aan het Centraal Schriftelijk Eindexamen mag deelnemen.

Toetsen

Voortgangstoets / Schoolexamantoets

In havo 4 geeft elk vak minimaal 2 cijfers per periode en maximaal 4 cijfers per periode. Een vak heeft daarbij de onderstaande mogelijkheden, of een combinatie hiervan:

- V-toetsen
- SE-toetsen
- Praktische Opdrachten

Alle V - toetsen worden afgenomen buiten de toetsweken, in de reguliere les van 50 minuten. De talen mogen echter per proefwerkweek één voortgangstoets (lezen, spreken, luisteren of schrijven) afnemen. SE-toetsen van 50 minuten worden doorgaans ook buiten de proefwerkweek afgenomen. SE-toetsen van 100 minuten vinden plaats tijdens de proefwerkweken. Alleen SE-toetsen die in de proefwerkweek worden afgenomen zijn herkansbaar.

V-toetsen tellen niet mee voor het examen en zijn bedoeld om een oordeel te geven over de beheersing van dat deel van de leerstof waar de toets over gaat. V-toetsen spelen wel een rol bij de overgang. V-toetsen kunnen niet herkanst worden. Het gemiddelde van alle *SE-toetsen* bepaalt aan het eind van de opleiding het schoolexamencijfer voor dat vak. Samen met het cijfer van het centraal examen wordt het eindcijfer vastgesteld.

Diagnostische toetsen (Formatieve toetsen)

Sommige vakken werken met een diagnostische toets. Na het maken van deze toets weet je welke onderdelen van de leerstof je beheerst en welke onderdelen nog extra aandacht vragen om straks de “echte” toets goed te kunnen maken. Na een goede voorbereiding mag je, in overleg met de leraar, aan de diagnostische toets meedoen. Een diagnostische toets is dan een onderdeel van je leerroute. Een diagnostische toets wordt niet meegerekend bij het vaststellen van je rapportcijfer.

Tussenuren

In de tweede fase bestaan geen ‘tussenuren’ meer. We gaan uit van een actieve en zelfstandige leerling die goed met zijn tijd omgaat. Je weet van alle vakken wat er de komende weken gedaan moet worden. De aula en de mediatheek zijn beschikbaar

om te werken. Dit houdt ook in dat een aantal tussenuren geen reden is om vrij te vragen voor een uur of uren daarna.

Verdiepingsmodules

Naast de vakken die in het profiel gekozen worden bestaat ook de mogelijkheid om een aantal modules op vrijwillige basis te volgen. Wij hopen met dit aanvullende aanbod jullie te stimuleren je talenten optimaal te ontwikkelen en te benutten. Zo kunnen leerlingen met een EM-profiel kiezen voor Vecon Business School.

Leerlingen met een NG- of NT-profiel kunnen kiezen voor een module NL&T (Natuur, Leven en Technologie) waarin verschillende bètavakken samenkomen. Daarnaast is het mogelijk om internationaal erkende talencertificaten te behalen voor Frans, Duits en Engels. Aan de modules zijn kosten verbonden.

De modules gaan door bij voldoende aanmeldingen. Je kunt in klas 3 je belangstelling aangeven voor de Vecon module. Inschrijving voor de andere modules vinden plaats voordat een module start. Sommige modules starten in klas 4, zoals Vecon en andere modules starten in klas 5.

Vrije deel

Naast het gemeenschappelijk deel en het profieldeel kent de Tweede Fase een vrij deel.

Van dat vrije deel mag de school een deel invullen, maar je moet ook zelf een invulling aan geven.

De school heeft godsdienst/levensbeschouwing, de uitwisseling of reis naar het buitenland, LOB en het profielwerkstuk in het vrije deel gezet. Bovendien moet in het vrije deel één examenvak worden gekozen.

Daarnaast is nog ruimte voor verdiepingmodules zoals hierboven beschreven.

Vrijstellingen

Leerlingen die overstappen van H-5 naar V-5 krijgen vrijstellingen voor ckv en maatschappijleer. Leerlingen die een jaar doubleren, maken in principe alle toetsen, handelingsdelen en praktische opdrachten van dat jaar opnieuw. Een uitzondering wordt gemaakt voor afgesloten CKV opdrachten. Leerlingen die doubleren in H-5 hoeven het sportprogramma niet opnieuw te doen.

Zelfstandigheid

Zelfstandigheid is **het** sleutelwoord in de tweede fase. In de samenleving wordt er steeds meer een beroep gedaan op een actieve rol van mensen. Als je afwacht tot een ander voor jou beslist, is het in veel gevallen te laat en mis je de boot. Wil je van je toekomst wat maken, dan is het belangrijk initiatief te nemen. De vernieuwingen in het onderwijs hebben die actieve en zelfstandige leerling hoog in het vaandel staan. Het Heerenlanden wil op zijn eigen wijze bijdragen aan de ontwikkeling van die actieve, zelfstandige leerling.